

Paz de tenu. cap. 57. num. 182. & 242. Matienz. in d. l. 7. gloss. 7. & 9. & in d. l. 15. gloss. 1. & 12. cum aliis, Acolta de majorat. honor. Reg. Coron. in princ. num. 2. Roder. Suar. in l. Quoniam in prioribus, limit. 6. ad l. Regiam, C. de inoffic. testam. Azved. in l. 4. & 17. tit. 10. lib. 5. Recop.

SUMMARIUM.

- 1 Verbum Censui, multipliciter usurpatur.
- 2 Censui apud Romanos vocabatur codex, in quo civium facultates recensentur.
- 3 Censui, ac emphyteusis licet inter se habeant similitudinem, in aliquibus discrepant, & assignatur prima differentia.
- 4 Assignatur secunda.
- 5 Tertia, & quarta referuntur.
- 6 Contractus in dubio non emphyteuticus, sed censuarius praesumitur.
- 7 Pactum quod si censuarius per biennium vel aliud tempus non solverit redditus, res cadat in commissum, an liceat adiacere, ac sustineatur.
- 8 In censu consignativo ea pactio rejicitur, & quid jure nostro Regio.
- 9 In reservativo talis conventio consistit, quavis sit redimibilis, & num. 10.
- 11 In censu reservativo aliquando illud pactum erit licitum, aliquando reprobatur, & num. 12. & 13.
- 14 Pactio rejicitur, quia censuarius promittit rem censui obnoxiam non vendere, nisi censuista morituro.
- 15 Valebit consuetudo, ut emphyteuta Ecclesia non solvens pensionem per biennium, jure suo minime privetur.
- 16 Censuum emptio est licita, remissive, & n. 17. & 18.
- 19 Ampliatur.
- 20 De censu vitalitio, ejusdemque licita emptio, remissive, & num. 21.
- 22 In emptio ejusmodi census competit remedium legis 2. C. de resc. vendit.
- 23 Quomodo facienda comparatio ad lationem.
- 24 Censui ad certum tempus utrum licitus? & num. 25. & 26.
- 27 Censui an in sola obligatione personali possit consistere? & n. 28. & 29.
- 30 Re perempta, in qua census collocatur, an censuarius liberetur, etsi se, suaque bona generaliter obligaverit? & num. 31. & 32.
- 33 Ampliatur.
- 34 Utrum valeat pactum, ut re extincta, censuarius redditus solvere teneatur?
- 35 An si pars rei obnoxia censui dumtaxat pereat, censuarius pro rata liberetur? & n. 36.
- 37 Res censita si infructuosa perpetuo fiat, censuarius omnino liberatur.
- 38 Si res pereat facta, vel culpa censuarii, ipse minime à redditibus liberatur, imò compellitur ut aliam rem aequè idoneam subroget, in qua census collocetur.
- 40 In contractu census qualis sit obligatio principalis, & qualis accessoria.
- 41 Censui an consistere possit super bonorum universitate?
- 42 Quale jus consequatur censuista super re qua censui specialiter subijcitur, & n. 43.

- 44 Discrimen inter hypothecam rei censita, & alias quoad conveniendum tertium possessorem.
- 45 Dominus census si egerit contrarium possessorem rei generaliter obligata, an prius debeat excussionem facere? & n. 46.
- 47 An possessor tertius se tueri valeat contra censuarium in casu praemisso exceptione legis 2. C. de pignor.
- 48 Qui constituit censum super re sua, an si desinat possidere, conveniri queat? & n. 49.
- 50 Tertius possessor rei censita licet recognoverit censum, si non possideat, ad redditus non tenetur. Fallit si fraude deserat possidere, ibid.
- 51 Tertius possessor cedendo rem censitam, à reddituum pensione liberatur: non sic primarius venditor census.
- 52 Tertius possessor quando possit pro redditibus viâ executionis conveniri.
- 53 Tertius rei censita possessor compelli potest ut censum recognoscat, aut rem dimittat.
- 54 Utrum si in contractu census interveniat hypotheca cum pacto de non alienando, possit executive agi in tertium possessorem.
- 55 Opinio negans censum posse consistere in sola personali obligatione, approbatur.
- 56 Bulla Pii V. censuum personalium constitutio prohibetur.
- 57 In Hispania census personales in usu non sunt.
- 58 Creditori hypothecario licet agere in solidum contra cuiusque rei ex obligatis possessorem.
- 59 Idem est si partem rei obligata possideat.
- 60 Non liberabitur possessor offerens estimationem ejus, quod possidet, si pro toto debito non sit satis.
- 61 Legatarius non agit in solidum contra heredem, sed pro portione hereditaria, nisi unus rem specialiter legatam possideat.
- 62 Num divisus rebus, super quibus census est collocatus, creditor agere valeat in solidum contra unius tertium possessorem, & num. 63. & 64.
- 65 Quid in Hispania praxis observet.
- 66 Distinctio quadam D. Covar. inter rem subjectam specialiter censui, & alia bona generaliter obligata rejicitur, & n. 67.
- 68 Declaratio ad praemissa de hypotheca, & obligatione census superadditur.

CAPUT VII.

Ad Num. 1.

DE verbo Censui, variaeque ipsius acceptione tradiderunt plura Card. Mantic. de tac. & ambig. convent. lib. 22. tit. 3. num. 8. Pat. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 381. num. 1. Cencius de censib. quest. 6. Felician. cod. tract. in proem. ex num. 3. Barbosa collect. ad tit. de censib. in rubric. num. 3. & 4. Trullench in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 1. num. 1. Vvesembec. in paratit. ad tit. ff. de censib. Matienz. in l. 1. gloss. 1. tit. 15. lib. 5. Recop. Parlador. differ. 74. Theat. vitæ hum. verb. Censui, Avendañ. de censib. cap. 1. & 2. Censui quondam apud Romanos tabulam, seu codicem significabat, in quo civium facultatum

cultatum ratio describatur, ut pro quantitate patriumonii quisque sub necessitate tempus contraheret, l. Censui 10. de censib. Vvesembec. sup. num. 1. Parlador. num. 1. Avendañ. d. cap. 1. num. 10. Cujac. in paratit. ad tit. ff. de probat.

Ibi: Ex quibus constat differentia.

- 3 Licet inter contractum census, & emphyteusis similitudo versetur, nonnulla tamen inter utrumque differentia notantur. Primò distinguuntur, nam ex contractu census nullum dominium permanet penes censuistam: in emphyteutico concedens directum retinet, utili in emphyteutam translato. Molin. num. 3. Barbosa collect. cap. Constitutus, num. 9. de religiof. domib. Mathienz. sup. num. 1. & 2. Cenc. q. 1. num. 16. & 17. Ant. Gom. in l. 68. Tauri, num. 3. Less. de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 5. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. q. 22. num. 5. & 6. Jul. Clar. §. Emphyteusis, q. 1. n. 2. Felic. sup. n. 11. ubi fuscè contra Parlad. differ. 73. qui singulariter dissentit.

Ibi: Ex hac verò differentia.

- 4 Secundò differunt, quia emphyteuta Ecclesia si biennio, & laicorum triennio omiserit solvere canonem, cadit à jure suo, resque revertitur ad dominum, qui concessit: censuarius non sic, quavis diu solvere redditum neglexerit. Anton. Gom. loco cit. Leotard. de usur. q. 41. n. 3. Guttier. de juram. confirm. part. 1. cap. 31. num. 9. Mathienz. sup. gloss. 2. num. 1. Molin. num. 4. vers. Secundò differunt, Valasc. de jur. emphyt. q. 31. n. 3. Felic. num. 17. Ceval. comm. cont. commun. q. 469. num. 5. Urfill. ad Afflict. decis. 80. n. 5. & 7.
- 5 Tertio dissident, etenim censuarius liberè potest rem censui subjectam creditore non praemunito, vendere; emphyteuta verò non utique, aliàs commissi poenam contrahet, resque redibit ad dominum. Molin. vers. Tertio differunt, Valasc. num. 32. Felician. num. 29. Mathienz. ubi proximè, num. 3. Roderic. num. 21. Barbosa num. 10. Less. ubi proximè. Quarto discrepant in eo, quod ex venditione rei emphyteutica domino laudemium debetur, idest, pars pretii, quae est quinquagesima, aut quae de consuetudine solvitur: sed si res censui supposita vendatur, ad nihil censuarius tenetur. Molin. Less. Barbosa. ubi proximè, Roderic. n. 23. cum seqq.

Ibi: Imò in eo dubio, quo licet.

- 6 Propter affinitatem hujusmodi contractuum solet disputari in dubio qualis celebratus censetur; Et in primis consuetudo regionis, aliæque conjecturae sunt perpendendae, de quibus Avend. cap. 22. per tot. Quod si ex illis discerni nequeat, contractus censuarius praesumetur, ut minus gravetur obligatus: cui ad stipulatur Consulatus in l. Quicquid 99. de verb. oblig. Ita cum D. Covar. tenent Mantic. lib. 5. tit. 2. num. 53. & lib. 22. tit. 3. num. 11. Molin. d. disp. 381. num. 6. Valasc. q. 32. num. 35. Menoch. lib. 3. praesumpt. 106. num. 3. Roderic. d. lib. 2. q. 22. n. 75. Mascard. de probat. concl. 281. à num. 1. Barbosa collect. cap. Constitutus, num. 12. de religiof. domib. ubi plurimi. Quod pariter procedit in Ecclesia creditrice. Barbosa ibidem, Menoch. n. 7. Mascard. n. 6. licet à praecipua

conclusionem dissentiant Clar. sup. n. 3. & alii apud Avend. sup. n. 1.

Ibi: Solet tamen apponi.

In contractu census si pactum adjiciatur, quod si censuarius solutionem redditus ultra biennium, aut triennium distulerit, res censui supposita cadat in commissum (quod saepe Tabelliones de stylo praeter contrahentium intentionem solent inferere) ardua quaestio est, an de jure subsistat? Ad cujus resolutionem communiter census consignativus à reservativo secernitur.

Quoad consignativum conveniunt omnes, quod pactum illud ut illicitum rejici debet, tam ex Bulla Pii V. quae expressè prohibetur, quam jure communi. Molin. disp. 390. num. 11. & 12. Leotard. de usur. q. 41. num. 14. Cenc. de censib. q. 57. num. 18. ubi quamplures. Contrarium aperte definitur l. 68. Tauri, quae est lex 1. tit. 15. lib. 5. Recop. ubi Anton. Gom. num. 3. Garcia de expens. cap. 9. num. 74. quam constitutionem rigidam, & minime servandam, saltem in foro poli, asserunt Molin. ubi proximè, Mexia ad legem Toleti de loci terminos, fundam 2. p. 2. n. 38. & 43. Medina tract. de usur. q. ult. de censib.

Quapropter praxis Tribunalium Taurinam sanctionem in consignativis censibus non admittit, ut praeter D. Covar. testentur Mantic. de tacit. convent. lib. 22. tit. 3. num. 14. Molin. sup. num. 12. Azved. in d. l. 1. Recop. num. 10. Mathienz. ibidem, gloss. 2. num. 4. Valasc. de jur. emphyt. q. 32. num. 31. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quest. 2. num. 74. Felician. de censib. lib. 1. cap. 10. num. 11. Guttier. de juram. confirmat. part. 1. cap. 31. n. 10. Olan. concord. jur. lit. A, num. 97. Orosc. in l. Juris gentium, §. Quinimo, num. 49. de pact. Avend. de censib. cap. 90. num. 3. Licebit tamen pacisci, ut si censuarius pensionem non solverit, teneatur pretium restituere. Lessius de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 68.

Quoad censum verò reservativum illud pactum ut licitum sustinebitur. Molin. ubi sup. & disp. 381. num. 5. Lessius, ac Leotardus ubi proximè, Trullench in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 7. num. 13. quam sententiam praxis Hispana comprobatur, nec Bulla Pii V. damnatur, ubi de censu consignativo solum statuitur.

Eam praxim in censu perpetuo dumtaxat observari docet D. Covar. cui accedit Avend. ubi nuper, sed & in censu redimibili reservativo procedere ob rationis identitatem, sentiunt Molin. & Guttier. loco cit. Felician. n. 15.

Hæc licet ita sint, animadvertere oportet pactum, de quo agimus, in censu consignativo ideo damnari, quia aestimatio rei, super qua census imponitur, regulariter longè excedit pretium, quod percipit censuarius dominus hypothecæ, quæ si caderet in commissum, cederet in enormem, ac excessivam læsionem censuarii. Molin. disp. 390. num. 11. Guttier. d. cap. 31. num. 9. Hæc eadem iniquitatis ratio in censu reservativo potest reperiri, quod ut patet, duos casus distinguo. Primus, cum dominus rem tradit censuario, nihil percipiens de praesenti, annuo redditu solvendo contentus; tunc enim communis resolutio, & pactum incidendi in commissum ob moram servabitur. Felician. sup. d. cap. 10. num. 15. nam censuarius nihil aliud detrimenti patitur, nisi privationem domini rei, quam accepit, & hanc poenam